

In memoriam

Arvo Krikmann

21. juuli 1939 – 27. veebruar 2017

Humanitaarteadusi on tabanud valus kaotus. 27. veebruari varahommikul lahkus meie hulgast pärast rasket haigust Eesti üks mainekam ja rahvusvaheliselt tunnustatum folklorist, folkloori lühivormide, kujundkõne ja huumori uurija, kolleeg, õpetaja ja sõber Arvo Krikmann.

Arvo Krikmann sündis 21. juulil 1939. aastal Virumaal väiketaluniku peres. 1957. aastal lõpetas ta Väike-Maarja Keskkooli ja 1962. aastal Tartu Ülikooli ajaloo-keeleteaduskonna eesti keele ja kirjanduse alal. Juba tema diplomitöö rahvanaljanditest oli kirjutatud nii professionaalsel tasemel, et vääris kohe trükis avaldamist. Aastatel 1962–1969 töötas Arvo Krikmann Eesti Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonnas teaduri ja vanemteadurina. Pärast aspirantuuri Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituudi juures aastatel 1970–1972 kaitses ta 1975. aastal samas kandidaadiväitekirja vanasõnade sisu ja maailmavaate uurimise probleemide kohta.

Alates 1973. aastast töötas ta Keele ja Kirjanduse Instituudis (alates 1994 Eesti Keele Instituudis) nooremteaduri, arvutuslingvistika sektori vanemteaduri, folkloristika osakonna vanemteaduri, peateaduri ja parömioloogia töörühma juhataja, vanemteaduri ja teemajuhi ametikohtadel. 1998. aastal anti talle filosoofiadoktori kraad väitekirja “Sissevaateid folkloori lühivormidesse I. Põhimõisteid, žanrisuhteid, üldprobleeme” eest.

Aastatel 2000–2014 töötas Arvo Krikmann vanemteadurina Eesti Kirjandusmuuseumis. Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks valiti Arvo Krikmann 1997. aastal.

Arvo Krikmann oli silmapaistev teadlane, kelle teeneks oli eesti rahvaluule käsitlemise rahvusvaheliselt nähtavaks tegemine. Tema sulest või kaasautorlusel on ilmunud üle kahesaja kirjutise, tema hingelähedased uurimisteemad olid folkloori lühivormid, folkloori geograafilise leviku probleemid, rahvahuumor, kujundkõne- ja huumoriteooria. Tema rahvaluuleuuringutega oli tihedalt seotud eesti vanema kirjakeele, kujundkõne ja murdekeele analüüs. Viimastel kümnenditel rakendas Arvo Krikmann rahvaluuletekstide (sh huumori) uurimisel kognitivistlikke ja lingvistilisi meetodeid. Tema töid loeti ja tunti, tema töödele viidati nii Eestis kui väljaspool Eestit.

Akadeemik Krikmann oli suurväljaannete “Eesti vanasõnad” (I–V, 1980–1988), “Eesti mõistatused” (I–II, 2001–2002; III:1, 2012; III:2, 2013) ja mitmete teiste kaas- või peakoostaja ja toimetaja. Alles äsja ilmus trükist Arvo Krikmanni koostatud “Laustud sõna lagub. Valik eesti vanasõnu”, mille kunagine tiraaž hävitati 1975. aastal.

1990. aastate arvutiajastu saabudes sai ta suurt innustust infotehnoloogia võimalustest. Tema koostatud ja toimetatud andmebaasid ning e-väljaanded on harukordsed, sest enamasti oli ta ise nende tehniline teostaja. Kolleegid mäletavad hästi kirjandusmuuseumi kabinetiseinale kinnitatud mõtetera “Virk tipib viis päeva, laisk kirjutab makro”. Ta koostas ja täiendas folklooriandmebaasi, humanitaarile erandlikult kirjutas arvutiprogramme (esimesed neist Wordi makrodena) oma ainestiku süstematiseerimiseks ja uurimiseks, inspireerides sellega ka kolleege. Ta oli esimesi folkloorse internetiainese analüüsijaid Eestis.

Teadustöö kõrval tegutses Arvo Krikmann ka meeldejäeva õppejõuna. Aastatel 1992–2005 võis teda näha von Bocki maja koridorides, teksajakk seljas ja aukartustäratavalt paks loengukonspekt käes, kiirustamas Tartu Ülikooli erakorralise professorina pidama loengut folkloori lühivormidest ja nende allikaloost, rahvahuumorist, ütluste semantikast või kujundkõne teooriast. Kriku – nii nagu teda tundsid kolleegid, sõbrad ja üliõpilased – loengud ja loengumaterjalid internetis olid alati ülimalt põhjalikkusega ette valmistatud ja viimseni viimistletud. Ta oli paljude edukalt kaitstud magistri- ja doktoritöö juhendaja. Tema andekus, teadmised ja erialale pühendumine on olnud asendamatuks eeskujuks kogu meie nooremale folkloristide põlvkonnale.

Arvo Krikmann oli mitme Eesti ja välismaise teadusorganisatsiooni, toimetuskolleegiumi, juhtkomitee ning teadusnõukogu liige. Ta oli Soome Kirjanduse Seltsi, Kalevala Seltsi, Academia Scientiarum et Artium Europaea, Emakeele Seltsi ja Akadeemilise Rahvaluule Seltsi liige ning Rahvusvahelise Rahvajutu-uurimise Ühingu (ISFNR), Rahvusvahelise Parömioloogia Assotsiatsiooni (AIP – IAP) ja Emakeele Seltsi auliige, muuhulgas USAs ilmuva aastaraamatu “Proverbium” toimetuskolleegiumi liige. Arvo Krikmanni tööd on tunnustatud Valgetähe III klassi teenetemärgi (1998), Eesti Vabariigi teaduspreemia (1999), Balti Assamblee teaduspreemia (2004), Eesti Kultuurkapitali

aastapreemia (2004), Soome Kalevala Seltsi Lõikustänapüha auhinna (2013) ja Eesti Teaduste Akadeemia Paul Ariste nimelise medaliga (2014). Samal aastal pälvis ta ka Ferdinand Johann Wiedemanni keeleauhinna eesti rahvaluule väikevormide suureks kirjutamise ning lingvistilise folkloristika arendamise eest, huumoriküllase keele- ja keeleanalüütilise huumorikäsitluse eest, eesti sõnakultuuripärandi rahvusvahelise tutvustamise ning humanitaarteaduste edendamise eest.

Arvo Krikmanni erialase edu saladuseks võib pidada sulamit ülimest andekusest, töökusest ja pühendumusest, mida kannustasid pidev poisikeselik huvi ja uudishimu. Kolleegid ja õpilased jäävad Arvo Krikmanni mäletama kui erakordselt säravat teadlast, uskumatult sügava eruditsiooniga suurt inimest.

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond

In memoriam

Hilja Kokamägi

10. september 1923 – 9. märts 2017

10. septembril 1923 Valgas kooliõpetaja peres sündinud ja üles kasvanud rahvalaulude uurija Hilja Kokamägi lahkus meie hulgast väarikas vanuses. Andeka tütarlapse kooliteed mõjutasid sõda ja sõja-järgsed kehvad olud. Ta lõpetas 1940. aastal Valga progümnaasiumi ja 1942. aastani õppis Valga Gümnaasiumis, kuid keskkooli lõputunnistuse omandas alles 1952. aastal. Järgnesid 1957. aastani kestnud õpingud Tartu Ülikooli ajaloo-keeleteaduskonnas. Tema diplomitöö suurlaulik Mai Kravtsovist, kaitstud Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õppetooli juures, on tänaseni aktuaalne kui näide laulikute tema repertuaariga ühendavast teadustööst. Kolga ranna laulukultuuri esindaja peret ja järeltulijaid külastas Hilja Kokamägi korduvalt, nähtavasti just nende käikude tõttu sai talle lähedaseks ka järgmine uurimisvaldkond – merelaulud.

Töötanud õpetajana, avanes tal võimalus olla aastail 1961–1971 erialatööl kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonnas. Tema tööks oli regilaulude tüpologia ja lauluregistrite koostamine. Aastail 1971–1991 jätkas ta teadustööd Eesti Keele Instituudi folkloristika osakonnas, valmistades ette hiiglasliku mahuga Jõhvi ja Iisaku “Vana kannelt”. 1285-leheküljeline suurteos ilmus trükist aastal 1999, kui Hilja pidas juba pensionipõlve, kuid selle registrid, tüpologia ja paljud laulu-võrdlused valmisid aastate-pikkuse tööga. 1980. aastal *Loomingu Raamatukogu* sarjas ilmunud “Purjetan punasta merda” on jäänud temaatilise laulurühma ainuesindajaks, nagu ka piirkonna lauluvara käsitlused (Jõhvi ja Iisaku kihelkonna regilauludest ja -viisidest, koostöös Edna Tuviga). Laulukultuuri uuemaid kihistusi ja suundumusi, eriti sotsiaalsete ja ühiskondlike muutuste reflekteerumist uuemas laulude kihistuses käsitleti koos Ingrid Rüütliga ettevalmistatud ja 1964. aastal ilmunud kogumikus “Laul olgu lühike või pikk”.

Hiljale oli antud pikk ja tegus elu. Rahvaluuleraamatute ja -uurimise teemal vestles ta veel aasta eest telefonitsi hea meelega, ehkki kurtis meelte kehvenemist. Vaikse, meeldiva ja humoorika ütlemisega kolleegina jätkus tal kannatust lõppematuks regilaulude korrastamiseks, nooremate kolleegide toetamiseks, tähelepanu tütar Uunikale ja sõpradele. Ta ei kurtanud, ehkki vahel oli elu keeruline ja tervis vedas alt. Hiljal oli oma salasuhe ka joonistamise ja lõngadega – neist vormus üks teine imetabane muster.

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond

Doktorantide sügiskool “Dialogid subkultuuridega” Jänedal

17. ja 18. novembril 2016 toimus Järvamaal Jänedal mõisas Eesti Kirjandusmuuseumi eestvõttel folkloristika ja teiste humanitaarteaduste doktorantidele suunatud rahvusvaheline sügiskool “Dialogid subkultuuridega”. Doktorikooli kavatas oli nii konkreetsete subkultuuridega seotud ettekandeid kui ka üldistavamaid ja teoreetilisemaid sõnavõtte, teisel päeval toimus ka kaks paneeldiskussiooni.

Doktorikooli eesmärk oli mõtiskelda selle üle, kas ja kuidas on võimalik subkultuure teaduslikult uurida – ning teha seda sealjuures nii, et tulemus poleks sildistav ega näpuga näitav. Nagu rõhutas oma avaettekandes ka peakorraldaja Reet Hiiemäe, on oluline vaadata välimusest sügavamale. Olgugi et ühiskonnas laiemalt seostuvad erinevad subkultuurid sageli just spetsiifilise välimusega, võib subkultuuris osalejate endi silmis olla kese hoopis mujal, näiteks muusikas, eluvaates, slängis vms. Hiiemäe (ning tema järel ka mõnedki teised esinejaid) tõi esile, et oluline on jõuda dialoogini – olukorrani, kus uuritavaga ei suhelda ülalt-alla, omaenda eelarvamustest lähtudes, vaid antakse talle võimalus kõneleda talle endale olulisest ja tema enda sõnavara kasutades. Dialoogi küsimus kerkis ettekannetes üles ka laiemalt – lisaks teadlase ja uuritava vahelisele dialoogile tuli jutuks subkultuuride ja avarama ühiskonna (või siis erinevate subkultuuride vaheliste) dialoogide võimalikkus ja vajalikkus.

Mõlema päeva avaettekanded olid pühendatud nüüdisaegsetele usu ja spirituaalsusega seotud nähtustele. Esimesel päeval kõneles Soome uurija Kaarina Koski alternatiivse vaimsuse uurimisest ja teisel päeval Briti uurija Eileen Barker religioossetest liikumistest tänapäeval. Nende ettekannete põhiohk ei olnud konkreetsetel kogukondadel, vaid lähtepunktiks olid üldisemad küsimused uuritavuse ja kontakti/dialoogi saavutamise võimalikkuse või võimatuse teemal. Esinejad ilmestasid räägitut viidetega erinevatele spirituaalsuse vooludele ja uusususunditele. Kuivõrd mõlema uurija huvivaldkonda kuuluvad nähtused ja subkultuurid, mida peavoolumeedias kiputakse kergekäeliselt stigmatiseerima, pühendasid nad olulise osa oma ettekannetest sellele, kui oluline on enne uurimistöö alustamist neist stereotüüpidest vabaneda. Kaarina Koski tõi lisaks esile tõsiasja, et mõne seesuguse teema valimine uurimistööks võib potentsiaalselt stigmatiseerida ka uurijat ennast – viimane peab seega üheaegselt õigustama oma tegevust nii subkultuurile, kellega ta üritab kontakti saavutada, kui ka omaenda teaduskogukonnale. Samas on oluline, et piiride ja vastanduste konstrueerimine ei toimuks mitte ainult n-ö väljast sisse (peavoolust subkultuuri suunas), vaid ka seest välja – viimane hõlmab nii subkultuurset käsitlust peavoolust kui ka erinevate subkultuuride omavahelisi piire. Uurija peab ideaalis suutma üheaegselt arvesse võtta kõiki neid piiritõmbamisi (ja võimalike piiriületuste lubatavust või keelavatust).

Koski ja Barkeri ettekannetega haakus põnevalt Aimar Ventseli punk-kultuurile keskenduv ettekanne “Does subculture exist outside the society?”. Esineja seadis samuti keskmesse subkultuuride suhte peavoolukultuuriga, polemiseerides sotsiaalteadlastest subkultuuriuurijatega, kes kipuvad nägema subkultuurides midagi eneseküllast ja muust ühiskonnast lahusesisvat – Ventsel viitas vajadusele pöörata tähelepanu sellele, kuidas konkreetset subkultuurid peavooluühiskonnas toimivad, sellega suhestuvad. Samuti osutas esineja, et pole õige käsitleda erinevate kultuuride samanimelisi subkultuure

(nt punkareid) ühest vaatepunktist või kujutada neid mingit homogeenset tervikut moodustavana, kuivõrd hoolimata nime ('sildi') sarnasusest võivad neil realselt olla märkimisväärsed variatsioonid (näiteks oma välitöödel Halles avastas Ventsel, et sealed punkarid on üle võtnud varem pigem tööliklassile omase positsiooni ja eluhoiaku). Veelgi enam, mõtteliselt sama subkultuuri piirkondlike versioonide omavahelised suhted võivad olla võrdlemisi antagonistlikud, täis süüdistusi selle kohta, et teine rühm pole näiteks "õiged punkarid".

Subkultuuride suhe muu ühiskonnaga oli teataval äraspidisel moel esil ka Tõnu Tenderi ettekandes "Suletud subkultuuride subproduktidest: kinnipidamiskoha ja sõjaväe slängist ja rituaalidest". Sõnavõtu keskmes olid rühmad, kelle puhul piirid sisemise ja välimise, meie ja nende vahel on kõige selgemad – vangla ja sõjavägi Nõukogude Liidus. Asjaolu, et kahes nimetatus toimuv on üldse võrreldav, tundus esmapilgul võrdlemisi paradoksaalne, kuid ettekandja rõhutas, et mõlema puhul on tegemist tavaühiskonnast selgelt välja piiritletud ning hierarhilise struktuuriga kogukondadega. Kuivõrd selliseid rühmi on võrdlemisi raske otse uurida, toetus Tender mälestustele, päevikutele, ilukirjandusele jm trükimaterjalidele, mis võimaldasid erinevate inimeste pilgu läbi aimu saada nende nõukogudeaegse sõjaväe- või vanglakogemusest. Ettekande keskmes olid nende paikadega seotud siirderituaalid – uute tulijate lõimimine, omavaheliste hierarhiate kehtestamine ning staatuse muutumised.

Vadim Andrejevi, Piret Voolaiu ja Airi Liimetsa ettekanded keskendusid mitte niivõrd konkreetsetele subkultuuridele, vaid pigem meediumitele (släng, grafiti, muusika), mida subkultuurid oma identiteedi väljendamiseks kasutavad. Vadim Andrejevi venekeelne ettekanne "Noorte subkultuuride keel Venemaal: oma ja võõras" oli filoloogiline – ettekandja keskendus anglo-ameerika maailma slängiväljendite ülekannetele vene kultuuri. Kuivõrd lisaks keelelisele ülekandele oli mängus ka ülekanne ladina tähestikust kirillitsasse, olid tulemuseks väga põnevad tähenduslikud ja kõlalised muundumised. Piret Voolaiu ettekanne "Grafiti – teekond subkultuurist peavoolu" tutvustas viimastel aastatel eesti grafiti-skeenel toimunud muudatusi. Ta rõhutas, et ei ole õige rääkida grafitist kui omaette subkultuurist, vaid pigem on tegemist vahendiga, mida erinevad kogukonnad võivad oma sõnumi edastamiseks kasutada. Samas oli põnev tõdeda, et viimastel aastatel tekkinud tänavakunsti mõiste on omamoodi katse varem selgelt illegaalset nähtust institutsionaliseerida ning rõhutada erinevust kunsti ja lihtsalt kritselduste vahel – sellise erinevuse loomine annab omakorda alust kõneleda tänavakunsti subkultuurist.

Airi Liimetsa ettekanne "Elustiili konfiguratsioonidest ehk mida võib kõneleda inimesest tema kuulatav muusika" tekitas erinevaid reaktsioone. Väide, et muusikamaitse võib öelda inimese kohta võrdlemisi palju, on loomulikult õige, aga viis, kuidas esineja jagas teismelised nende muusikaelistuste järgi kolme selgelt piiritletud rühma, ei tundunud haakuvat doktorikooli eesmärgiga algatada paindlikku dialoogi.

Doktorikooli ülejäänud ettekanded keskendusid konkreetsete subkultuursete rühmadega seotud problemaatikale. Samas olid ettekandjate lähtepunktid ning viis, kuidas nad konkreetset rühma kirjeldasid ja määratlesid, üsnagi erinevad. Tauri Tuvikese ettekandes "Jalakäijad kui erinev ühiskonnarühm?" oli uuritava rühma kokkukuuluvus esitatud küsimusena, millele ettekandja väga otsest vastust ei andnudki. Tuvikest huvitas eelkõige, milline on jalakäijate positsioon liikluses ning mille poolest erinevad jalakäijate vajadused teiste liiklemisvahendite kasutajate omadest. Ta viitas tõigale, et jalakäijate vaatlemine ühe rühmana annaks võimaluse nende vajadusi selgemalt esile

tuua, samas kui seni on piirdunud valdavalt jalakäijate asetamisega nn kõige nõrgema liikleja positsioonile, kelle iga sammu järele tuleb valvata.

Liina Paalese ettekanne “Väljakutsed ja võimalused kurtide rahvarühma folkloori kogumisel” keskendus aga juba võrdlemisi selgepiirilisele rühmale – eesti kurtide kogukonnale – ning kurtide pärimuse talletamisega seotud problemaatikale. Kui varasematel aegadel on käsitletud kurtust eelkõige meditsiinilise probleemina (ehk kurtus kui miski, mis inimeselt midagi ära võtab), siis tänapäeval pööratakse tähelepanu ka nähtuse kultuurilistele aspektidele. Seega on aru saadud, et viipekeel pole mitte hädapärane vahend asendamaks midagi, mis on puudu, vaid vägagi mitmekülgset suhtlust võimaldav kommunikatsiooniviis. Tõsi – laias plaanis ei saa kurte kindlasti pidada homogeenseks rühmaks ning üldistavalt kurtide folkloorist/kultuurist saab rääkida eelkõige nende aspektide puhul, mille juures on täheldatavad selged erinevused kuuljate maailmast, näiteks viitas Paales folkloorile, mis on tekkinud seoses kuulmisimplantaatidega (nn küberkuuljad).

Aivar Jürgensoni ettekanne “Kultuurilistest piiridest kodu- ja Venemaa eestlaste vahel” kirjeldas mitmenda põlve diasporaakogukonna suhteid emamaaga, täpsemalt oli esineja huvikeskmes ida-diasporaa eestlaste identiteedi suhe etnilise ja rahvusliku komponendiga. Ida-diasporaa elanike suhe rahvuslusega on põnev seetõttu, et väljaränne toimus juba 19. sajandi keskpaiku, ehk siis ajal, mil eesti rahvuslus oli alles tekkimas, samas aga elasid diasporaa elanikud kuni 1920. aastateni väga tugevalt eestikeelses infoväljas (telliti raamatuid, ajalehti, töötasid eestikeelsed koolid). Hiljem sellised suhted katkesid. Toetudes oma välitööde andmetele kõneleski Jürgenson sellest, milliste omaduste kaudu kirjeldasid diasporaa elanikud kodu-eestlasi ning milles nägid enda kui rühma eripärasid.

Kaudselt haakusid Jürgensoni vaadeldud rände-motiiviga ka Maia Mölleri ettekanne elustiili migratsioonist ning Helle Kaasiku käsitlus Eestis *ayahuasca* rituaalides osalevatest inimestest (kogukond, mille keskmes on mujalt Eestisse toodud taim ja selle kasutamisega seotud rituaal). Maia Möller lahkas subkultuursete ja paikkondlike otsingute teemat, tuues esile, et inimesed, kes on otsustanud teha oma elus kannapöörde ja kolida maale, ei jää enamasti esimeses kohas paikseks, vaid liiguvad oma otsingutel ühest maakogukonnast teise. Samas on nende otsingute keskmes sageli idee ideaalsest kogukonnast – idee, mis võiks viidata just püsivalt ühes kohas paiknevale inimeste rühmale. Helle Kaasiku ettekanne “*Ayahuasca* rituaalides osalejate vaimsus ja psühholoogia” erines teistest oma reaalteadusliku meetodi poolest (nt oli töös kasutatud isiksuseteste, psühhiaatrilisi hinnanguid). Ehkki esineja tutvustas ka Eestis ametlikult keelatud taimejoogi tarvitamisega seotud rituaale, oli ettekande aluseks olnud uurimuse keskmes küsimus tarbitava aine mõjust inimeste vaimsele tervisele – testid viitasid pigem sellele, et mõju ei olnud negatiivne.

Sügiskooli teise päeva pärastlõunasse jäi veel venekeelne arutelusektsioon “Väike-rahvaste ja minoriteetide keelelised ja usundilised väljendused”, milles Erik Yuzukayn ja Heinike Heinsoo arutlesid mari ja vadja kultuuri näitel keeleliste ja usundiliste nähtuste üle traditsioonilise keelekasutuse, folkloori ja identiteedi säilimise aspektist. Paralleelselt viisid Mare Kõiva ja Reet Hiimäe läbi ingliskeelset töötuba uurimistulemuste avaldamisest Eestis ja rahvusvahelistes publikatsioonides. Hariva ja meelelahutusliku poole ühendas õhtune mõisaekskursioon, mis avas Jäneda mõisaga seotud mälestusi ja pärimust nii mõisas elanud värvikate isiksuste kui ajaloosündmuste lõikes.

Katre Kikas

Ülevaade konverentsist “Suuline ja kirjalik kultuuris: põimumised ja pörkumised”

12. ja 13. detsembril toimus Eesti Kirjandusmuuseumis Eesti-uuringute Tippkeskuse (CEES) aastakonverents ja Kreutzwaldi päevade 60. konverents, mis uuris suulise ja kirjaliku teabe vahetõrka Baltimaade kultuuris nii ajaloolises plaanis kui ka tänapäeval, kirjakultuuri näiliselt totaalset valitsemise ajal. Seekordne konverents oli juba kolmas CEESI üldkonverents, mille korraldas tippkeskuse kirjakultuuri ja kirjandus-uuringute töörühm. Eesmärgiks oli ärgitada dialoogi eri distsipliinide vaatepunktide vahel, lähtudes töörühma sõnastatud suunavatest ideedest. Ajaloolises väljas vajas selgitamist Baltimaade koloniaalolukorrast tingitud pikalt ja sügavalt eksisteerinud lõhe kirjaliku ja suulise keeletarvituse vahel. Huvikeskmes olid näiteks eesti ja läti kirjakeelte loojate püüdlus kirjeldada siinseid keeli võõrkeele mudelite järgi ja “vahekeele” teke, mis mõjutas nii suulist kui ka kirjalikku keelekasutust; mitmekeelsus ning keelte elementide ringlus suulisest kirjalikku ja vastupidi; kultuuri prestiiži tõus kirjakeele arenemisel ja püsimisel; suuline ja kirjalik kultuur ning selle vahevormid; kirjalikud või suulises vormis kirjaliku maailmaga seotud folkloorižanrid; suulise ja kirjaliku maailma vaheala – rahvalik kirjalikkus; kirjakultuuri õitseajal elavad suulised vormid; elulookirjanduse populaarsus taasiseseisvusperioodil; suulise kõne elemendid kui omaette süsteem; suuliste vormide uurimine kirjas; ilukirjanduses 20. sajandi algusest üha enam kasutatavad suulise keele võtted. Uurimisteemasid ja tegevusvaldkondi tutvustati eesti, inglise, saksa ja vene keeles ning esinejaid oli näiteks Läti, Bulgaaria, Islandi, Eesti ja Saksa ülikoolidest.

Alljärgnev on vaid väga põgus pilguheit ettekannete ja teemade paljususele ega jõua nimetada kõiki ettekandeidki, sest paralleelsektsioonide tõttu oli võimalik kogeda neist vaid osa.

Konverentsi esimene esineja oli Läti Ülikooli dotsent Andris Levans, keskaja ajaloolane. Ta on oma tegevusalal üks tunnustatumaid uurijaid ning on avaldanud artikleid väga mitmetes keeltes. Levansi avaettekanne “Das Wort ist mein Gesicht. Überlegungen zum Verhältnis von Mündlichkeit, Schriftlichkeit und Gedächtnis im Mittelalterlichen Livland” keskendus suulise ja kirjutatud teksti vahekorrale keskaegsel Liivimaal, mil kirjaoskus oli väga elitaarne pädevus, enamik inimestest (ka ülikud) olid kirjaoskamatud. Inimene kasutas ka muid meeli, et igapäevaelus (ja ühiskonnas) hakkama saada. Liisaks kõnelemisele aitasid kollektiivset rühmaidentiteeti määratleda ka näiteks laulmine ja lugemine. Need väljendusviisid annavadki inimesele eriilmelise näo ehk kujundavad temast isiksuse. Liivimaal püsis suuline suhtlus esmase kommunikatsioonivormina veel 15. sajandi lõpuni, kuna vähe oli neid keskusi, mis oleksid edendanud tekstikultuuri hoogsat levikut. Keskaja Liivimaa teemal jätkas Gustavs Strenga, käsitledes peamiselt läti päritolu (käsi)tööstest koosnevate gildide gildiraamatuid.

Et suulisuse ja kirjaliku ning kollektiivse ja isikliku mälu põimumine ja pörkumine on aktuaalne tänapäeva kultuuriteadustes, veenis teine avaettekanne. Islandi Ülikooli folkloristika professori Terry Gunnelli huviõrbiidis olid muistendid ja saagad, Islandi kultuurilooa seotud uskumused ja tähtpäevad, folkloorne draama ja tegevuskunstid. Tema õpetamis- ja uurimismaastik on lai: skandinaavia, islandi ja keldi pärimuskultuu-

rid, traditsioonilised mängud ja pühad, kuid folkloristlike teemade kõrval ka kirjandus: keskaegne draama, Shakespeare, Ibsen, Strindberg, absurditeater, tegevuskunstud, performance jne. Tema ettekandes sai see kõik kokku: "Performance and Audience, Time and Space, Sound and Vision. The Uses of the Performance Studies Approach for the Study of Folklore Past and Present". Gunnell rääkis, kui palju kaob suulist teksti ning elavat esitust selle kirjalikuks "ümbertõlkimisel". Kaob erinevate meeltega tajutav ning seega ka teatud inimlik kogemus elavast esitusest ja osalus selles. Gunnell juhtis tähelepanu sellele, et sarnaselt inimestele esitlevad end ja jutustavad lugusid ka objektid/esemed, näiteks isegi tänav jalakäijatele. Kogetava sündmuse ning loetava teksti vahekorra tapanäpüva teatrikunstis ehk "teatri emantsipeerumisest kirjandusest" rääkis Anneli Saro (TÜ). Kas postdramaatiline teater tähistab teatri lõplikku emantsipeerumist kirjandusest või on klassikaliste dramaturgiareeglite järgimine vähemalt sõnateatris siiski vältimatu? Küsimus jäi esialgu vastuseta ja sõltub sellest, mis tuleb peale postdramaatilist teatrit. Eduard Parhomenko (TÜ), kes arutles filosoofia kõnelisuse üle Tõnu Luige loengutes, lisa huvitava varjundi esineja kuulamise, vaatamise ja lugemise võrdluse: loengutes tuleb kuulata iseennast, lasta end kanda mõtlemisel. Ettekannet ilmestas helisalvestis Luige loenguhäälest. Ulrike Plath huvitus sellisest suulise ja kirjaliku vahealale jäävast žanrist nagu jutlus, võttes näiteks Liivimaa kindralsuper-intendendi Karl Gottlob Sonntagi jutlused. Mõeldud küll suuliseks ettekandmiseks, lasi Sonntag oma jutlused siiski trükkida ja tänu sellele saavad need olla ka meie uurimisobjektiks. Kuivõrd annavad trükitud jutlused märku nende suulisest esitusest?

Mitu ettekannet tegeles kirjakeele ja suulise keele vahekorraga. Aivar Põldvee käsitles kirjakeele kujunemist seoses kooliõpetuse ja lugemisoskuse levikuga 17. sajandil. Kui varaseim kirjakeele variant tekkis võõrkeele teoreetilisel eeskujul, siis sajandi lõpus hakati üha rohkem kuulama keele kandjat ennast. Helle Metslang ja Külli Habicht määratlesid 17. ja 18. sajandi eesti kirjakeelt alam-, ülem- või baltisaksa keelest arenenud vahekeelena, mille markantsemad jooned hakkasid taanduma alles 19. sajandil. Vaatluse all olid peamiselt eesti soost 19. sajandi kirjakeele arendajate, sealhulgas ka Fr. R. Kreutzwaldi keelematerjalid. Reet Benderi ettekanne käsitles baltisaksa suulise keele kujunemist 150 aasta jooksul viies etapis: esmalt kõneldi siinmail ülemsaksa elementidega alamsaksa keelt, seejärel (vastavalt sissesõitnute päritolumaadele) alamsaksa keelt, siis alam- ja ülemsaksa segakeelt, kus ülekaalus olid veel alamsaksa elemendid; seejärel alam-ülemsaksa keelt ülekaalukate ülemsaksa elementidega ning viimane siinmail kõneldud saksa keele variant ehk nn baltisaksa keel oli ülemsaksa keel, milles oli säilinud alamsaksa relikte. Liina Lindströmi murdekeele alast ettekannet ajendas küsimus, kas mõne murdenähtuse näol on tegu suulises kasutuses olnud erijoonega või tõepoolest teatud piirkonna murdejoonega, mis ei ole aja jooksul jõudnud kirjakeelde.

Folkloristlikku vaatepunkti esindas Tiiu Jaago, kes jälgis suulise pärimuse saamist kirjakultuuri osaks ning folkloristika vaatepunkti muutumist selle protsessi kirjeldamisel. Setu jutupärimust käsitles Kärrri Toomeos-Orglaan. Kuidas kirjalik tekst liigub suulisse pärimusse ja vastupidi, selgitas Liina Lukas vendade Grimmide muistendite ja muinasjuttude näitel. Grimmide muinasjutud, mida hakati 19. sajandi keskpaiku tõlkima eesti keelde, leidsid kiiresti tee rahvapärimusse. Grimmide muistendite (Deutsche Sagen, 1816–1818) mõju oli seevastu kaudsem, mõjutades pigem jutustamise formaalseid vahendeid (žanri, jutustamise viisi).

Lisaks ajaloolistele teemadele käsitleti konverentsil mitmeid tänapäevase kultuuri nähtusi, mis jäävad suulise ja kirjaliku piirimaile: intervjuu (Triinu Ojamaa), päevik (Leena Kurvet-Käosaar), unenäopäevik (Mare Kõiva), elulugu (Tiina Ann Kirss), *on-line* kommentaarium (Ell Vahtramäe). Kuidas on võimalik talletada ja teaduslikult kirjeldada sellist suulist nähtust nagu inimese hääl, sellest kõnelesid Hille Pajupuu ja Rene Altrov.

Et teema on ka rahvusvaheliselt huvipakkuv, näitas Linda Kaljundi, tutvustades Soome Kirjanduse Seltsi haakuvat projekti “Kirjad ja laulud”, mille eesmärk on ületada modernsete rahvuste ja teaduslike traditsioonide piirid, keskendudes materjalidele, mis jäävad erinevate sotsiaalvõrgustike, väljendusregistrite, ususüsteemide ja väiksemate traditsioonide ristumisalale. Uurimisobjeks on sidemed kõrg- ja madalkultuuride, kirikliku ja ilmaliku ning suulise ja kirjutatu vahel. Projekt jaotub neljaks väiksemaks uurimisteemaks: sotsiaalne ja religioosne kirjavahetus; lauluraamatud, manuskriptid ja võrgustikud kui side sotsiokultuursetes kihtides; muutused kohalikes laulukultuurides; poetikaregistrid suulise ja kirjaliku kultuuri liitepunktis. Projekti idee on ümberhinnata varasem soome poeetika ning sotsiaalne ja kultuuriline ajalugu.

Veel tutvustati Peeter Tinitši, Oleg Sobchuki ja Artjom Shelya algatatud kultuuri evolutsiooni seminari, mis analüüsib kultuuriprotsesse, digitaalseid humanitaaraineid, kognitiivteadust ning nendega seonduvaid alasid. Humanitaarteadusliku ajakirja *Methise* võrdleva kirjanduse erinumbrit (17/18) tutvustasid Liina Lukas ja Leena Kurvet-Käosaar. *Methise* keeleteoimetaja Kanni Labi tegi juttu kokkuvõtvalt teosest “Paar sammukest XXIX: Eesti Kirjandusmuuseumi aastaraamat 2013”, kus sisaldub nii teoreetilisi kui rakenduslikke uurimusi eesti kirjandusajaloo, raamatuteaduse ja folkloristika alalt, samuti erinevate uurimisprojektide tulemusi. Ühtlasi avati Heinike Heinsoo sissejuhatusel näitus “Läänemeresoome keelte ja kultuuride uurijad I. Enn Ernits”.

Hegely Klaus

Reet Hiimäe doktoriväitekirj ja selle lugemisest sündinud mõtted

4. jaanuaril 2017. aastal kaitses Reet Hiimäe Tartu Ülikoolis doktoriväitekirja “Folkloor kui mentaalse enesekaitse vahend: usundilise pärimuse pragmaatikast”. Eesti rahvausundit käsitlev töö koosneb põhjalikust sissejuhatausest ning neljast artiklist. Esimene töösse hõlmatud artiklistest on ilmunud juba aastal 2004, viimane on alles ilmumas.

Hiimäe lõimib folkloristikaga julgelt eri distsipliinide tööriistu: esindatud on erinevad suundumused psühholoogias, narratiiviuurimine, narratiivne meditsiin, inim-geograafia ja kommunikatsiooniuringud. Interdistsiplinaarsed katsetused võivad viia ummikteele, kui neis kasutatavad lähenemised pole ühendatavad nende liialt erineva tekkeloo, eesmärkide või teoreetilise pagasi tõttu. Isegi ühel humanitaarteaduslikul distsipliinil ei ole üldmaatriksit, kuhu saaks kõik võimalikud lähenemised ja meetodid süsteemselt ära paigutada, ammugi ei ole siis olemas humanitaar- ja sotsiaalteaduste ühist maatriksist, kus kõike kõigega kombineerida saaks. Omavahel sobituvate lähenemiste otsimine ja leidmine on vaearikas protsess, ent kui see õnnestub, võib olla tulemuseks see, et avastatakse nähtusi ja seaduspärasusi, mida pole varem tähele pandud, ning luuakse sel moel uut ja huvitavat teavet maailma kohta.

Eri artiklites ühendab Hiimäe folkloristikaga erinevaid distsipliine, kõige rohkem põimib ta folkloristikat ja psühholoogiat. Väitekirja põhirõhk on folkloristikal – teadus- harul, mis uurib kultuuri ja selle väljendusi. Psühholoogia, mille aluspõhimõtteks on see, et psüühika on iga maanurga inimestel ühesugune, peab aga kultuuri(erinevusi) teisejärgulis(t)eks. (Tõsi küll, psühholoogia harude seas on ka kultuuripsühholoogia, ent selle tähtsus on marginaalne ning selle aluspõhimõtted lähevad ka vastuollu teiste suundadega psühholoogias.) Seega tuleb Hiimäel rinda pista keerulise ülesandega: kuidas lõimida vaateviisid, millest üks käsitleb inimest, kelle psüühikat nähakse universaalsena, ning teine kultuuri, mis on eri piirkondade ja etnoste seas erisugune.

Eri distsipliinide ühendamiseks on Hiimäe kasutusele võtnud terminid “mentaalse enesekaitse” ja “usundilised kaitsemehhanismid”. Ta tunnistab, et psühholoogi huvi nende oskussõnade vastu on mõnevõrra erinev kui peaks olema folkloristil ja usunditeadlasel: “psühholoogias on kaitsemehhanismide kirjeldamisel lähtutud valdavalt nende üldkehtivusest, kuid usundiliste kaitsestrateegiate puhul tõuseb iseloomulikuna pigem esile just asjaolu, et need võivad olla kitsamale või laiemale rühmale omased ning oma avaldumisvormidelt ajas rohkem või vähem muutuvad” (Sissejuhatus, lk 42). Mõiste “kaitsestrateegia” või “-mehhanism” kasutamine folkloristliku rõhuasetusega käsitluses on uuenduslik ja töö sidusaks tervikuks muutmisel hädavajalik, olgugi et minu meelest oleks kõnealust mõistevälja katnud paremini sõnaosise “kaitse” asemel hoopis “toimetuleku”, mis töös siin-seal ka vilksatab. Igal juhul on tänuväärne see, et nende mõistete abiga saab Hiimäe hõlpsasti osutada aegadeülestele paralleelidele haiguspärimuses, mis tulenevad inimhinge ja -käitumise universaalsetest joontest. Kuna tavaliselt muistendiuurijad inimpsüühikast tulenevatele universaalidele tähelepanu ei pööra, vaid keskenduvad pigem kultuurilistele ja ajaloolistele joontele (Metsvahi 2013: 66), on Hiimäe lähenemine asjakohane ja lugeja silmi avav.

*Reet Hiimäe doktorantide sügiskoolis "Dialogid subkultuuridega" Jänedal 2016. aastal.
Astrid Tuisu foto 2016.*

Samas tasub küsida, kas ei vähene sellisel moel ainekäsitledes analüüsi sügavus. Et käsitluse maailmavaateline alus ei lahkneks psühholoogide seas valitseva lähenemise omast, ei saa Hiimäe rakendada kõige innovaatilisi lähenemisi humanitaar- ja sotsiaalteadustes, vaid peab kasutama traditsioonilisemaid. Nii postuleerib ta töö lähtekohana kogeja teadvusest väljaspool seisva objektiivse maailma, mis on kõigile ühine. Pean objektiivse ja subjektiivse maailma selget lahkulöömist süvaanalüüsi pärssivaks teguriks. Käsitlusest kumab mitmelt poolt läbi, et üks asi – see objektiivne – on päriselu ja teine asi – subjektiivne – on usundiline maailm. Need kaks justkui ei kuulukski algselt ja olemuslikult ühte, vaid kohtuksid ainult teatud punktides ja teatud viisidel. Sarnasel moel on maailmale lähenenud Lauri Honko oma klassikalise teose “Geisterglaube in Ingermanland” (1962) sissejuhatuses, sest temagi sihiks on olnud ühendada ühelt poolt psühholoogia (täpsemalt sotsiaal- ja tajupsühholoogia) ning teiselt poolt folkloristika ja usunditeadus. (Ja Hiimäele võib pahaks panna seda, et ta Honkoga väga sarnaste mõttekäikude puhul tema teosele enamikul juhtudest ei viita.) Seega tõukub Hiimäe käsitus pigem sellisest maailmanägemisest, nagu on meditsiinitöötajal või tegevpsühholoogil, mitte ei kasva välja ontoloogiliste küsimuste või kõige uuemate usunditeaduste teooriate üle juurdlemisest.

Selliselt lähtekohalt muutuvad mõistetavamaks ka Hiimäe maailmaparandajalikud ambitsioonid. See, et inimlikud hirmud kanaliseeritakse juttudesse, on muidugi õige ja oluline tähelepanek, ent see, kuidas saab sedalaadi kanaliseerimise protsessi tundes

ennustada inimeste ja rühmade tulevikukäitumist ning vähendada sotsiaalsed stressi (vt sissejuhatus lk 9; I artikkel lk 79), jääb Hiimäe töös lahti kirjutamata. Tuleviku ennustamise võimalikkuse nullib ju ka Hiimäe enese tõdemus, et üksikisiku usundilised kujutelmad ei ole midagi püsivat, need muutuvad vastavalt oludele ja uute kogemuste lisandudes (vt sissejuhatus lk 34, 31, 14; IV artikkel), kusjuures isegi indiviid ise ei oska sageli kõiki oma usundilisi arusaamu sõnadesse panna (vt lk 42–43). Vahetu kasulikkuse peale mõtlemise asemel (vt Pärn 2014: 30) tasuks humanitaarteadlasel koondada oma tähelepanu inimese ja keskkonna mitmekihilise suhte sõnaliste väljenduste analüüsile (vt Kivari 2016: 70).

Muidugi ei saa öelda, nagu poleks Hiimäe seda viimast oma töös teinud. Suuremas osas oma tööst ta just sellega tegelebki, kusjuures tema südikus erinevate lähenemiste katsetamisel ja kombineerimisel on tähelepanuväärne. Tõsi küll, Hiimäele saab ette heita seda, et mõnikord, kui teooria ei ole sobinud valitud ainesele, on ta kas ühte või teist omatahtsi kohandanud ja kohendanud, sellega vahel liiale minnes. Nii näiteks on III artiklis esialgu analüüsi aluseks võetud kommunikatsiooniteooria moondunud raskestimõistetavaks “mitteverbaalse sündmuse” teooriaks, mille puhul kipub lugejale kohati segaseks jääma, kas seda teooriat rakendatakse jutu- või jutustamismaailmale. Ainese liigsest kohandamisest saab aga rääkida II artikli puhul, mille analüüsiosa probleemid tulenevad sellest, et katku levikut ning katkujuttude üleskirjutamist eraldab liiga suur ajaline distant selleks, et nende juttude puhul sõna otseses mõttes mentaalsetest ohukaartidest rääkida tasuks (vt II artikkel, lk 32 jm).

Hiimäe ei küsi, kuidas mingi usundiline kujutelm alguse sai ega püüa harutada inimese, tema psüühika, lugude ja keskkonna suhet algosakesteks. Ta postuleerib oma uurimistöös teadlaste poolt ära seletatud toimemehhanismidega valmis maailma, mis sisaldab algusest peale midagi negatiivset, mille eest tuleb ennast kaitsta. Kust ja kuidas see negatiivne sinna sai? Kas ka hirmude tekkes on mänginud oma osa usundilised kujutelmad ja narratiivid, ehk isegi hoiatusmuistendid? Kas hirmud on iga ühiskonna ja indiviidi pärisosa kultuurist sõltumatult? Nende küsimustega Hiimäe oma töös ei tegele. Tema vaatevinklist narratiivid mitte niivõrd ei loo maailmu ega määra seda, kes me oleme, mida tunneme ja kogeme, vaid pigem pelgalt mõjutavad (valmis) meid ja meie emotsioone.

Et aga oma mõttekäikudega Hiimäe töö sisu juurest mitte liiga kaugemale liikuda, toon välja uurimuse tugevad küljed. Üks neist on kindlasti väga hea ja mitmekesine allikmaterjali kasutamine. On aru saada, et Hiimäe orienteerub hästi nii vanas arhiivaines kui ka nüüdisaegsetes tava- ja sotsiaalmeedia tekstides. Lisaks on ta ka ise allikaid juurde loonud, tehes suulisi intervjuusid ja kasutades kirjalikke küsitluslehti. Viimanegi on andnud üllatavalt häid tulemusi, mis johtub ka sellest, et Hiimäe on teema tundliku loomu tõttu säilitanud vastajate anonüümsuse. Neljandast artiklist selgub, et juhtudel, mil teema haakub täpselt vastaja sees pakitseva kogemusega, mida pole seni ehk veel piisavalt sõnastatud, avaneb ka vastaja ebaisikulisel moel, pannes kirja pikki ja põnevaid vastuseid.

Kokkuvõtteks kiidan Hiimäed julgete kombineerimiskatsete ja mõtlemapaneva väitekirja kirjutamise eest. Hiimäe selgitab veenvalt, kuidas aitavad usundiline käitumine ja usundilised jutud inimesel maailmas toime tulla. Põneval moel on töös osutatud ka vanade ja uute rahvajuttude ning mineviku ja tänapäevase usundilise käitumise järjepidevustele. Minevikulise ja tänapäevase ainese paralleelne käsitlemine

on võimaldanud teha huvitavaid kõrvutusi ning asetada tänapäeval levivad nähtused laiemasse konteksti. Väga tervitatav on, et töös ei ole mingilgi moel vastandatud kristlust ja rahvausundit, samuti see, et on toodud välja usundilise ja mitteusundilise käitumise ühiseid jooni. Olgugi, et väljend “kaitsemehhanismid” pani minu mõtte liikuma mitmetes eri suundades, millest mitugi suunda väljub Hiiemäe väitekirja raamest, on tegemist leidliku terminiga, mis ühendab antud käsitluses omavahel edukalt psühholoogia ja folkloristika uurimisvaldkonnad.

Merili Metsvahi

Kirjandus

Honko, Lauri 1962. *Geisterglaube in Ingermanland I*. FF Communications 185. Helsinki: Suomalainen Tiedeakademia.

Kivari, Kristel 2016. *Dowsing as a link between natural and supernatural. Folkloristic reflections on Earth radiation and dowsing practice*. Dissertationes Folkloristicae Universitatis Tartuensis 24. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus (<http://hdl.handle.net/10062/51501> – 24. märts 2017).

Metsvahi, Merili 2013. The Woman as Wolf (AT 409). Some Interpretations of a very Estonian Folk Tale. *Journal of Ethnology and Folkloristics* 7 (2), lk 65–92 (<https://www.jef.ee/index.php/journal/article/view/153> – 24. märts 2017).

Pärn, Katre 2014. Pastöriseeritud semiootika ehk Vajaliku teaduse viisidest. *Müürileht* 32, märts, lk 30–31 (<http://www.muurileht.ee/pastoriseeritud-semiootika-ehk-vajaliku-teaduse-viisidest/> – 24. märts 2017).

Kroonika

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

26. jaanuaril said pidulikul kõnekoosolekul sõna Eda Kalmre, Ergo-Hart Västriku, Aado Lintrop ja Eerik Leibak. Ettekannete järel tähistati Mall Hiimäe 80. sünnipäeva.

16. veebruari kõnekoosolekul kõneles Mari-Ann Remmel: “Kuidas portreeterida kohta? Nabala peegeldused pärimuses”.

2. ja 3. märtsil toimus ARSi kaaskorraldamisel Voore puhkekeskuses Eesti folkloristide 12. talvekonverents “Folkloor ja avalikkus”.

23. märtsil esinesid kõnekoosolekul Riho Viik (Folkloor ja avalikustuv kavalusmenetlus) ja Pille Kippar (Pühendusega raamat minu riulil).

Katre Kikas

Eesti Rahvaluule Arhiivis

30. novembril ja 1. detsembril 2016 toimus rahvusvaheline regilaulukonverents “Regilaulu seitse nahka: vaateid regilaulule mitmest küljest”. Konverentsil osales 15 ettekandjat Eestist ja Soomest. Kirjandusmuuseumist esinesid ettekannetega Aado Lintrop (*Toompealt tuleb Toomas poega*. Kuidas suhestub vana rahvalaul regilauluks nimetatud uusloominguga), Andreas Kalkun (*Linikpää, leelotagõ!* Kaetud peaga naiste hääled), Kanni Labi (Noorte korjatud vanad laulud – Narvast ja Vaivarast või mujalt), Ruth Mirov (Kuri kodu. Ühe Vaivara regilaulu analüüs), Kristi Salve (Laiuse lepad, linad ja laulud), Janika Oras (Rütmimängud ja keeleloogika. Seto regilaulu värsimöödust). Esitleti kaht väljaannet: Ingrid Rüütel esitles raamatut “Muhumaa laule ja lugusid”, Eda-Kai Simmermann väljaannet “Väike Kannel” ning Tartu Ülikooli arvutiteaduste tudengid Raina Liiva ja Joosep Hook tutvustasid õppetöö raames valminud kaardirakendust ERA regilauluandmebaasile. Konverentsi korraldasid Mari Sarv ja Liina Saarlo.

3. detsembril 2016 tunnustati Eesti Rahva Muuseumis Maavalla hiite fotovõistluse 2016. aasta võidutööde autoreid. Eesti Rahvaluule Arhiivi poolt välja pandud ning valitud pärimuse eriauhinna sai Marek Laimetsa foto Prandi silmaallikast.

6. detsembril 2016 kuulutati Kadrioru kunstimuuseumis pidulikult tseremoonial välja Aadu Luukase 2016. aasta missioonipremia laureaadid Ingrid Rüütel ja Arnold Rüütel, tunnustati Ingrid Rüütli teeneid Eesti rahvakultuuri edendamisel ja säilitamisel.

12. ja 13. detsembril 2016 toimunud Eesti-uuringute Tippkeskuse aastakonverentsil ja Kreutzwaldi päevade 60. konverentsil “Suuline ja kirjalik kultuuris: põimumised ja pörkumised” pidas ERAst ettekande Kärri Toomeos-Orglaan (Seto jututraditsiooni suulise ja kirjaliku kultuuri piirimail).

15. detsembril 2016 tunnustati Tallinnas Eesti Teaduste Akadeemia saalis üliõpilaste teadustööde riikliku konkursi parimaid. Lona Pälli magistritöö “Ökosemiootiline vaade keskkonna modelleerimisele eesti kohapärimuses Kakerdaja rabaga seotud pärimuse näitel” (2016) pälvis ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkonnas II preemia.

17. detsembril 2016 toimus Muhumaal Liiva külas Muhu Põhikoolis Ingrid Rütüti raamatu “Muhumaa laule ja lugusid” (raamatusarja “Mis on jäänud jälgedesse” II osa) esitlus.

21. detsembril 2016 osalesid Medica XI seminaril Eesti Kirjandusmuuseumis ERAst Ave Goršič (Rahvameditsiini kogumise-uurimise ajalugu) ja Anu Korb (Ida-Siberi Minussinski piirkonna eestlaste ravitsejad, haigusseletused ja ravivõtted. Traditsioonimuutused ja kogumiskontekst).

9. jaanuaril avati Mall Hiimäele pühendatud näitus “Folklorist ja fotoaparaat” Eesti Kirjandusmuuseumi trepigaleriis, näituse koostas Aivo Põlluäär.

14. jaanuaril alustas Jüri Metssalu Eesti Kohapärimuse Keskuse kohapärimuse kursusega Raplas. Kursuse käigus valmib igal osalejal uurimus 1–3 küla pärimuspaikadest, viiakse läbi juhendatud arhiivi- ja välitööd, oktoobris toimub ettekandepäev.

24. jaanuaril pidas Jaanika Hunt Miina Härma Gümnaasiumis antropoloogia vabaaine raames loengu “Sissejuhatus surmakultuuri”.

26. jaanuaril tähistas Akadeemiline Rahvaluule Selts Mall Hiimäe 80. sünnipäeva piduliku kõnekoosolekuga. Esinesid Eda Kalmre (Ühest rahvalikust ballaadist. Rahvalaul ja -jutud Sambla Anust), Ergo-Hart Västrik (Metsik ja muud kujud 20 aastat hiljem), Aado Lintrop (Kosmogooniline hari ja selestiline kiik) ning Eerik Leibak (Miks on lindudel sellised nimed?). Esitleti Reeli Reinausi koostatud raamatut “Igal lapsel oma õnn. Sünniuskumused” ning Mall Hiimäe “Väike linnuraamat rahvapärimusest” teist trükki.

5. veebruaril toimus Jüri Metssalu juhtimisel pärimusmatk Juuru kihelkonnas Kolgu rabas.

6. veebruaril kuulutati välja Eesti Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali auhindade nominendid, esseistika kategoorias nomineeriti Aado Lintropi teos “Loomisaja laulud. Uurimusi eesti rahvalaulust” (ERA toimetused, 35).

9. veebruaril pidas Helen Kõmmus koos Tuule Kanniga Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kandlepäeval ettekande Igor Tõnuristi tegevusest kandleuurijana.

11. veebruaril esines Ingrid Rütütel ettekandega “Igor Tõnurist – pillimees, uurija ja õpetaja” Igor Tõnuristi juubeliõhtul folkloorinõukogus.

13. veebruaril Eesti Kirjandusmuuseumis toimunud teksti- ja andmekaeve koosolekul andis Mari Sarv ülevaate Eesti Rahvaluule Arhiivi digitaalsetest andmekogudest.

15. veebruaril avati Kalamaja lastemuuseumis Miiamilla koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga valminud nukunäitus “Muinasjutu-vanaema jutulõngakera”. Näituse koostas Tuuli Silber, saatetekstid koostasid Risto Järv ja Piret Päär.

16. veebruaril esines Mari-Ann Remmel Akadeemilise Rahvaluule Seltsi ettekandekoosolekul ettekandega “Kuidas portreeterida kohta – Nabala peegeldused pärimuses”.

16. veebruaril toimus Tartu Kunstimuuseumis Anna-Stina Treumundi näitusel “M-i märg unenägu” Andreas Kalkuni ja kunstikriitik Rebeka Põldsami avalik vestlusring armastusest ja seksuaalsusest eesti elulugudes.

17. veebruaril tutvustas Lona Päll koos Maarja Holloga (EKLA) Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna praktika- ja magistrimessil Eesti Kirjandusmuuseumi arhiivide praktika- ja uurimisvõimalusi.

22. veebruaril Eesti-uuringute Tippkeskuse migratsiooni- ja diasporaa töörühma avalikul seminaril “Diasporaauringute teooriad ja meetodikad” esines Anu Korb oma senist tööd tutvustava lühiettekandega.

28. veebruaril pidas Jüri Metssalu loenguid Tõrva Kultuurimajas Mulke talvekoolis teemal “Kohapärimusest ja pärimuspaikadest ning nende uurimise allikatest ja meetodikast Mulgimaa näitel”.

28. veebruaril viis Janika Oras Nõo lasteaias Krõll rahvusvahelise NordPlus Junior koostööprojekti “Viva la Musica!” raames läbi ingliskeelse õpitoa eesti laulumängudest.

1. märtsil tutvustas Lona Päll koos Maarja Holloga (EKLA) Tartu Ülikooli karjääripäeval praktika- ja uurimisvõimalusi Eesti Kirjandusmuuseumi arhiivides.

2. ja 3. märtsil esinesid folkloristide 12. talvekonverentsil “Folkloor ja avalikkus” Voore Puhkekeskuses Mall Hiimäe (Rahvakalendri elust ja elushoidmisest), Anu Korb (Siberi eestlased: kogukond, uurija ja avalikkus) ja Mari Sarv (Rahvaluulekogud avalikkuse teenistuses).

2. märtsil esines Jüri Metssalu Rahvakultuuri Keskuses vaimse pärandi kursusel “Kuidas uurida vaimset pärandit?” loenguga kohapärimuse uurimise allikatest ja meetodikast.

4. märtsil esitles Helen Kõmmus Hiiumaa Muuseumis Kärldas Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi ja Eesti Rahva Muuseumi koostöös välja antud Jegard Kõmmuse kogumikku “Hiiumaa meremees jutustab. Uurimusi ja mälestusi Hiiumaa mereloost I”. Räägiti autorist ja raamatust, kuulati valitud palu raamatust ja üheskoos lauldi tuntud meremeestelaule.

4. märtsil toimunud avaandmete päeval pidas Mari Sarv ettekande Eesti Kirjandusmuuseumi avatud ja suletud andmekogudest (Open & closed data in Estonian Literary Museum). Üritus toimus ühenduse Open Knowledge Eesti haru eestvedamisel Tartu Ülikoolis.

10. märtsil viis Janika Oras Tartu Kristlikus Noortekodus läbi õpitoa Lõuna-Eesti regilauludest.

14. märtsil Eesti Rahva Muuseumis toimunud emakeelepäeva seminaril pidas Mari Sarv ettekande “Kogudepõhise teaduse võimalused ja väljakutsed: Eesti Kirjandusmuuseumi teadustööst”.

26.–30. märtsini osalesid Göttingenis folkloristika ja etnoloogia rahvusvahelise eriala-ühenduse SIEF 13. kongressil “Ways of Dwelling: Crisis – Craft – Creativity” (Olemise viisid: kriis – oskus – loovus) Ave Goršič ja Astrid Tuisk ühissetekandega rahvaluule kogumispoliitikatest (Collecting policies and (imagined) voices of contributors), Anu Korb ettekandega Siberi eestlaste rahvameditsiini kogumisstrateegiatega (The folk medicine tradition of Estonians of the Minussinsk Region in Eastern Siberia: collecting strategies), Risto Järv enda ja Mairi Kaasiku ühissetekandega elamute tähendusest kahe seto muinasjututüübi näitel (A house in heaven and a house in the woods. Dwellings in the supernatural realm on the basis of two Estonian tale types), Liina Saarlo ettekandega folkloristide välitööpäevikutest 1950. aastatel (*The room was very hot and stuffy...* dwellings in the folkloristic fieldwork diaries of the 1950ies) ning Mari Sarv ettekandega pärimusarhiivide toimimist mõjutavatest teguritest (Performing an archive: aims, interests, ideologies and expectations).

SIEFi arhiivide töörühma juhataja ametikohta jagama valiti Ave Goršič ja Maryna Chernyavska.

25. märtsil toimus Jüri Metssalu juhtimisel Eesti Kohapärimuse Keskuse loengukursuse praktikapäev Tartu mäluasutustes.

26. märtsil oli Aado Lintrop külaline Vikerraadios Hendrik Relve saates “Kuula rändajat”.

31. märtsil esines Jüri Metssalu Pärandkoosluste Kaitse Ühingu 20 tegutsemisaastale pühendatud juubelipeol ettekandega Matsalu ja Vilsandi rahvusparki mälumaastikest.

Märtsis uuris Jüri Metssalu looduslikke pühapaiku Rapla kihelkonnas Alu-Metskülas, Hagudis, Arankülas, Raplas, Jalasel, Riidakul, Iiras, Linnaalustel ja Keo külas.

Risto Järv, Mari Sarv

Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas

1.–30. detsembrini 2016 osales osakonna töös Valgevene teadlane Julia Prakofjewa, kes viibis Eestis teadlasvahetuse projekti raames, mida rahastab Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest.

1. detsembrist 2016 **30. märtsini** 2016 viibis Raivo Kalle Inglismaal, Kenti ülikoolis, Biokultuurilise mitmekesisuse keskuses (University of Kent at Canterbury, School of Anthropology and Conservation, Centre of Biocultural Diversity), et täiendada oma antropoloogia ja etnobotanika alaseid uurimismeetodeid.

2. detsembril 2016 pidas Tõnno Jonuks koos Meelis Friedenthaliga konverentsil “Changing senses of sacrality” ettekande “From spindle whorl to lithic amulet – a lithic disc from Rattama, Estonia”.

8. detsembril 2016 tutvustas Renata Sõukand Tallinnas Eesti Loodusmuuseumis Öökulli akadeemias Eesti teetaimi minevikus ja tänapäeval.

12. ja 13. detsembril 2016. aastal korraldasid IUT 20-1 “Eesti kirjandus võrdleva kirjandusuuringu paradigmas” ning CEESI kirjakultuuri ja kirjandusuuringute töörühm Eesti-uuringute Tippkeskuse aastakonverentsi ja Kreutzwaldi päevade 60. konverentsi “Suuline ja kirjalik kultuuris: põimumised ja pörkumised”. Luubi all oli suulise ja kirjaliku teabe vahetamine (Eesti või laiemalt Baltimaade) kultuuris nii ajaloolises plaanis kui ka tänapäeval. Kahel päeval oli kavas 29 ettekannet (kava <https://folklore.ee/CEES/kava2016.pdf>).

Folkloristika osakonda esindasid konverentsil ettekannetega Anneli Baran (Velle-ristmist eesti traditsioonis – suulise ja kirjaliku piirimailt), Mare Kõiva (Unenäopäevik – kirjalik suuline rahvaluuleliik) ja Katre Kikas (Rahvaluulekogujad H. A. Shults ja J. Pint suulise ja kirjaliku, meenutatu ja unustatu vahel). Nikolay Kuznetsov tutvustas venekeelset väljaannet komi folkloristikast.

Konverentsi toetas Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus), see on seotud Eesti Teadusagentuuri institutsionaalsete uurimisprojektidega IUT 20-1 ja IUT 22-5.

14. ja 15. detsembril 2016 Eesti-uuringute Tippkeskuse toel korraldatud kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna ning Läti Ülikooli kirjanduse, folkloori ja kunsti Instituudi ja filosoofia ning sotsioloogia instituudi koolitusseminaril “Mission possible” Anneli Baran (Formulaic Language on the Internet), Reet Hiimäe (Urban non-places as sacred places), Katre Kikas (Locality and Diaspora: Dilemmas of Jakob Hurt’s Migrant Co-workers), Liisi Laineste (Refugees and the Internet), Piret Voolaid (A Paremic Glance at Graffiti: Database of Graffiti), Eda Kalmre (Self-created Love Stories in Girls’ Romantic Culture: History and Evolution), Tõnno Jonuks (Greening the religion - how did Estonian religion become a nature religion), Mare Kalda (Back to the past: traditional treasure tales under examination), Mare Kõiva (Visit of Hitler. Touching Self and History) ja Andres Kuperjanov (20 years of electronic publications).

17. detsembril 2016 valmistas ette Raivo Kalle Kuku raadios “Ilmaparandaja” saates eetris olnud loengu rubriiki “Taimetaip”.

20. detsembril 2016 esines Renata Sõukand Eesti Rahva Muuseumis Eesti Teadusagentuuri korraldatud seminaril “Sotsiaal- ja humanitaarteadused rahvusvahelises koostöös. Valikud ja võimalused”.

21. detsembril 2016 meditsiiniantropoloogia konverents “Medica XI: Urijanagemusest komplementaar- ja rahvameditsiinini” (EUTK usundi- ja müüdiuurimise töörühma (Euroopa Regionaalarengu Fond) ja IUT 22-5 toetusel, <http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/medicaXI/>). Urijad tutvustasid oma viimase aja uurimusi, materjale ja nende kohta tekkinud hüpoteese, optimaalseid ja uusi ravimisviise ja ka ajaloolise ainestiku analüüsitulemusi. Folkloristika osakonda esindasid ettekandega Mare Kõiva (Antroposofiilise meditsiini kasutamisest 21. sajandi linnamiljöö); Renata Sõukand ja Raivo Kalle (Saialille kasutus Saaremaal: motivatsioon ja allikad) ning Reet Hiimäe (Valuravi: pärimuse, meditsiini ja psühholoogia kokkupuuteid).

2.–12. jaanuarini viibis Renata Sõukand välitöödel Ukrainas.

3.–31. jaanuarini osales osakonna töös Valgevene teadlane Taćciana Marmyš, kes viibis Eestis teadlasvahetuse projekti raames, mida rahastab Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest.

8.–11. jaanuarini osales Reet Hiimäe rahvusvahelise maaturismi projekti “T4T – Tools for Trainers” projektikohtumisel Riias pärimuseksperdina.

11. jaanuaril pidas Tõnno Jonuks palverännuseminaril “Places and processes of pilgrimage, past and present” ettekande “Pagan pilgrimages – some thoughts on Early-Modern Age folk religioon”. Ettekandepäeva korraldas Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond koostöös Eesti Akadeemilise Usundiloo Seltsi ja Eesti-uuringute Tippkeskuse usundi- ja müüdiuurimise töörühmaga.

14. jaanuaril valmistas Raivo Kalle Kuku raadios ette “Ilmaparandaja” saates eetris olnud loengu rubriiki “Taimetaip”.

1.–10. veebruarini osales osakonna töös Valgevene teadlane Yanina Hrynevich, kes viibis Eestis teadlasvahetuse projekti raames, mida rahastab Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest.

1.–28. veebruarini osales osakonna töös Valgevene teadlane Taćciana Valodzina, kes viibis Eestis teadlasvahetuse projekti raames, mida rahastab Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest.

6. veebruaril pidas Reet Hiimäe Narva kolledžis tutvustusloengu kirjandusmuuseumi töö ja rahvapärимuse uurimise kohta.

17. veebruaril korraldasid Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Eesti Kirjandusmuuseum, Emakeele Selts ja Eesti-uuringute Tippkeskus Tallinna Ülikoolis konverentsi “Keel on teekond: Diakroonilise ja sünkroonilise keelekäsitluse piirimail”. Kirjandusmuuseumis oli konverentsi põhikorraldaja folkloristika osakonna teadur Piret Voolaid (konverentsi koduleht <http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/2017/keel/>).

Varalahnud keeleteadlase Katre Õimu (25. VIII 1970 – 20. VII 2016) mälestusele pühendatud konverentsi toetasid Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus) ja Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudi (TÜHI) uuringufond.

Folkloristika osakonda esindasid ettekandega Mare Kõiva (Kuidas maailmad on struktureeritud. Fraseoloogia võimalusi) ja Piret Voolaid (Folkloori lühivormide andmebaasid – keeleteekondade peegeldajad).

18. veebruaril valmistas Raivo Kalle Kuku raadios ette “Ilmaparandaja” saates eetris olnud loengu rubriiki “Taimetaip”.

22. veebruaril oli kirjandusmuuseumis Eesti-uuringute Tippkeskuse (CEES) migratsiooni- ja diasporaauuringute töörühma avalik seminar “Diasporaauuringute teooriad ja meetodikad”.

23. veebruaril andis Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid Valgetähe IV klassi teenetemärgi Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna juhtivteadurile Mare

Kõivale, kes on kogunud, uurinud, publitseerinud ja populariseerinud eesti rahvaluulet üle 30 aasta. Tema huvikeskmes on olnud alati ühiskondlikult olulised teemad, nt rahvausund ja mütoloogia. Mare Kõiva on eesti folkloristika serveri www.folklore.ee rajaja, folklooriajakirjade *Mäetagused* ja *Folklore* asutaja ja peatoimetaja. Mare Kõiva on olnud paljude teadusprojektide eestvedaja, alates 2016. aastast on ta 15 uurimisrühmast moodustatud Eesti-uuringute Tippkeskuse (CEES) juht.

24. veebruaril pidas Tõnno Jonuks rahvusvahelisel taaskehastajate rollimängul Saula külas ettekande “Estonia and Eastern Baltic in Scandinavian sagas (and in Early Middle Age sources)”.

28. veebruaril pidas Tõnno Jonuks Eesti meremuuseumis ettekande “Viikingiaegne religioon Skandinaavias ja natuke ka Eestis”.

28. veebruaril pidas Reet Hiimäe Tamme gümnaasiumis tutvustusloengu kirjandusmuuseumi töö ja rahvapärимuse uurimise kohta.

1.–30. märtsini osales osakonna töös Valgevene teadlane Nikolai Antropov, kes viibis Eestis teadlasvahetuse projekti raames, mida rahastab Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest.

2. ja 3. märtsil korraldasid kirjandusmuuseumi folkloristika osakond, Eesti-uuringute Tippkeskus ja Akadeemiline Rahvaluule Selts Jõgevamaal Voore puhkekeskuses eesti folkloristide 12. talvekonverentsi “Folkloor ja avalikkus” (kava ja ettekannete teesid <http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/2017/ftk>). Osakonda esindasid ettekannetega Eda Kalmre (Kellele kuuluvad meie ajalugu ja kohanimed? Võnnu näide. Folkloristina haldusreformi keskel), Mare Kõiva (*25 minutid tarkade majas*) ning Liisi Laineste ja Anneli Baran (ühisettekanne “Süljest ja südamest. Kujundkõne *Tujurikkuja* (2015) kommentaarides”).

Konverentsi toetasid Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Eesti-uuringute Tippkeskus TK 145 ja institutsionaalne arendusprogramm teadus- ja arendusasutustele ja kõrgkoolidele (ASTRA) projekt EKMDHUM), Eesti Teadusagentuuri institutsionaalne uurimisprojekt IUT 22-5, Eesti Kultuurkapital, Hõimurahvaste Programm.

11. märtsil valmistas Raivo Kalle Kuku raadios ette “Ilmaparandaja” saates eetris olnud loengu rubriiki “Taimetaip”.

12. märtsil esines Mare Kõiva Tallinna Kultuurikatlas korraldatud üritusel “Harmoonia päevad” ettekandega “Loitsude värvimaailm Eesti pärimuskultuuris”.

15. märtsil Valga muuseumis kunstniku ja kunstiakadeemia doktorandi Fideelia-Signe Rootsi näitusel ja sümposionil “Naine kui kangelane” esines Mare Kõiva ettekandega “Hiidnaised ja kangelased”.

17. märtsil pidas Reet Hiimäe Tallinnas Eesti Folkloorinõukogu pärimuskultuuri kogemuspõhisel koolitusel ettekande “Folkloor kui mentaalne enesekaitse”.

26.–30. märtsini toimus Saksamaal Göttingenis Rahvusvaheline Etnoloogia ja Folkloori Seltsi (Société Internationale d’Ethnologie et de Folklore – SIEF) kongress, millest

võtsid ettekandega osa folkloristika osakonna teadlased Katre Kikas (A story-dwelling miller in the 19th-century Estonia: Märt Siipsen and the power of writing), Andres Kuperjanov (20 years with Open Access: folklore online), Mare Kõiva (Contemporary city birds and humans), Liisi Laineste ja Anneli Baran (Showing the door: phraseology in internet discussions about refugees in Estonia) ning Piret Voolaid (The new visual life of dialogue jokes in Internet memes).

27. märtsist 1. aprillini oli Renata Sõukand külalisprofessoriks Itaalias The University of Gastronomic Sciences magistriprogrammis.

1. aprillil esines Mare Kõiva Vikerraadios ajaloosarja “Eesti lugu” 500. saates “Valge laev”.

1.–30. aprillini osales osakonna töös Valgevene teadlane Alena Paulava, kes viibis Eestis teadlasvahetuse projekti raames, mida rahastab Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest.

3.-6. aprillini toimus Egiptuses Alexandrias Rahvusvahelise Kehalise Kasvatuse ja Spordi Ajaloo Ühingu (ISHPES) kongress, kus esines Piret Voolaid paneelis “Hero’s and Legends in Sports” ettekandega “Doping Debates around Olympic Champions: Contemporary Mythic Hero as a Tool for Constructing Nationality”.

Teisipäevaseminarid

24. jaanuaril esines Mait Sepp: “Eesti ilmavanasõnad ilmateadlase pilgu läbi”. Ettekandes arutleti pärliraju näitel nende võimaluste ja väljakutsete üle, mida ilmavanasõnad ilmauurijatele pakuvad.

27. jaanuaril esines seminaril Valgevenest pärit külalisuuriija Taćciana Marmyš: “Kohalik identiteet Valgevene külas 19. sajandi lõpust 21. sajandini”. Kõneleja analüüsis kohaliku identiteedi kujunemise ajaloolis-kultuurilist konteksti, kohaliku identiteedi tõlgendust valgevene kirjanduses ning reaktualiseerimise katseid vaimse kultuuri-pärandi abil tänapäeval.

14. veebruaril pidas Taćciana Valodzina ettekande “Haiguse aksioloogilisest staatusest valgevene traditsioonilises kultuuris”. Valgevene külalisuuriija viibis Eestis teadlasvahetuse projekti raames, mida rahastab Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest. Seminari toimumist toetas Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus).

21. veebruaril pidas Meelis Friedenthal Eesti-uuringute Tippkeskuse usundi ja müütide töörühma seminaril ettekande “Maagia varauusaja akadeemilistes tekstides”. Seminari toetas Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus).

21. märtsil kõneles seminaril valgevene traditsioonilise vaimse kultuuri tähenduslike elementide kaardistamisest Nikolai Antropov. Teadusvahetuse koostööprojekti rahastab Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest. Seminari toetas Euroopa Regionaalarengu Fond (Eesti-uuringute Tippkeskus).

4. aprillil seminar “Uskumusolenditest tänapäeva lastepärimuses”. Reet Hiimäe otsis vastust küsimusele, kuidas sellist pärimust tõhusalt koguda. Kui representatiivse valimi moodustavad koguja (ja tema sugulaste) jutukad lapsed informantidena, kui võrd on niisugune materjal potentsiaalselt publitseeritav. Tähelepanu all oli ka uskumusolenditega seotud hirmude ja nendesse uskumise vahekord.

Asta Niinemets

Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakonnas

2016. aasta sügisel salvestati UTTVs kümme folkloristika ja etnoloogia alast videoloengut, mille eesmärk on tutvustada meie erialasid gümnaasiumiõpilastele. Videoloengud on seotud Tartu Ülikooli Moodle'i kursusega “Argikultuuri muutumine”.

15. detsembril 2016 pidas Dr Maria Ines Palleiro (National Council for Scientific Research; Buenos Airese Ülikool, Argentiina) loengu “Rhetoric of threat in belief narratives: from personal experiences to political folkloore”.

15. detsembril 2016 tunnustati 2016. aasta üliõpilaste teadustööde riiklikul konkursi parimaid. Eesti ja võrdleva rahvaluule magister Lona Päll pälvis ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkonnas II preemia oma magistritööga “Ökosemiootiline vaade keskkonna modelleerimisele eesti kohapärimuses Kakerdaja rabaga seotud pärimuse näitel”. Tööd juhendas dotsent Ergo-Hart Västrik.

11. jaanuaril palverännu temaatikale pühendatud ettekandepäev “Places and processes of pilgrimage, past and present”. Sümpoosioni korraldas Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond koostöös Eesti Akadeemilise Usundiloo Seltsi ja Eestiuuringute Tippkeskuse usundi- ja müüdiuurimise töörühmaga.

19.–21. jaanuarini korraldasid TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule osakond, TÜ Aasia Keskus ja North Eastern Social Research Centre (NESRC, Guwahati, India) tööpaja “Changes and Continuities in the Religious Landscape of Northeast India”.

6.–14. veebruarini pidas külalisõppejõud dr Valentina Punzi (Napoli ülikool L’Orientale) inglisekeelse loengukursuse “Tiibeti sakraalne geograafia”.

24. märtsil näidati von Bocki maja auditooriumis 212 antropoloogilist filmi Indiale kuuluvate Nicobari saartest ja nende elanikest. Filmi kommenteerisid autorid Richa Hushing ja Rivu Laha.

Liilia Laaneman

Doktoritöö kaitsmine

Reet Hiimäe kaitses 4. jaanuaril 2017 doktoritööd “Folkloor kui mentaalse enesekaitse vahend: usundilise pärimuse pragmaatikast”, mis oli esitatud TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudi nõukogule doktorikraadi taotlemiseks folkloristika erialal. Juhendaja prof Ülo Valk, oponendid Piret Paal ja Merili Metsvahi.

NEWS IN BRIEF

In memoriam

Arvo Krikmann (July 21, 1939 – February 27, 2017)

Eulogy from colleagues.

In memoriam

Hilja Kokamägi (September 10, 1923 – March 9, 2017)

Eulogy from colleagues.

Autumn doctoral school “Dialogues with Subcultures” at Jäneda

Katre Kikas provides an overview of the international autumn school for post-graduate students of folkloristics and other humanities, which took place in Järva County on November 17 and 18, 2016.

Overview of the conference “Oral and written in culture: Connections and collisions”

Hegely Klaus writes about the annual conference of the Centre of Excellence in Estonian Studies and the 60th Kreutzwald Days at the Estonian Literary Museum on December 12 and 13, 2016.

Reet Hiimäe’s doctoral dissertation and some thoughts it provoked

On January 4, 2017, Reet Hiimäe defended her doctoral dissertation titled “Folklore as a tool of psychological self-defence: About the pragmatics of belief tradition” at the University of Tartu. Merili Metsvahi shares some of her thoughts provoked by the dissertation.

Calendar

A brief summary of the events of Estonian folklorists from December 2016 to March 2017.